

szabóságban felejtett rendőregyenruha, melyet magára ölt, és úgy tesz, mintha rendőrként dolgozna. Az egyenruha egyszerre jelenti neki az erőt, a hatalmat, módot a

pénzszerzésre, és nem utolsó sorban, ezzel hívja fel magára a fiatal lány figyelmét is. A film sajátos humorához hozzátartozik a tény, hogy a fiú képes ellátni „rendőri” feladatait, mindenféle képzettség nélkül, ugyanakkor a karakter és a szituáció árnyaltságát mutatja, hogy miközben rendőrnek adja ki magát, ártatlan embereket büntet meg, mindenféle indokkal, ezzel jutva hozzá a pénzhez, amire szüksége van. A film dramaturgiája távolságtartó, inkább a karakterek dokumentarista megfigyelése, mint túldramatizált ábrázolása jellemzi. Konfliktusaik a háttérben zajlanak, nincs nyílt összeütközés köztük, a finom rezdülésekből mégis kiderülnek a viszonyok. A film dramaturgiai érdekessége, hogy a szerepet játszó fiúval egy ugyanúgy kettős életet élő lányt állít párhuzamba, így két hasonló életút találkozik, anélkül, hogy tudnának egymásról. Ez a megoldás Yinan későbbi filmjeiben is előfordul. Két olyan karakter történetét követhetjük tehát végig, akik a társadalom perifériájára szorultak, valódi identitásukat pedig

„Két világ határán mozognak”

(Az uniformis – Liang Hongli és Zeng Xueqiong)

mely által, ha időszakosan is, de valaki más életét élhetik.

ÉJSZAKAI VONAT

A rendező előző filmjében is előszere-ttel használt hosszú beállításokat, és több jelenetre is jellemző volt, hogy egyetlen totálban mesélte el. Az *Éjszakai vonat* esetében ez a tendencia még gyakoribbnak mondható, érzékelhető az elmozdulás a stilizáció felé, ugyanakkor a dokumentarista eszközök alkalmazása még mindig jelen van. A film középpontjában ezúttal egy erős női karakter áll, aki az előző film főszereplő-jéhez hasonlóan szintén olyan munkát végez, amire nem tud feltétlenül büszke lenni. A Yinant olyannyira érdeklő igazságszolgáltatás ezúttal még inkább előtérbe kerül, hiszen a főszereplő ítéltvégrehajtó. A nő, akiről kiderül, hogy már tíz éve gyászolja a férjét, titokzatos, magányos, elidegenedett karakter, aki előrevetíti a későbbi filmekre jellemző erős és zárkózott *femme fatale* típusát. Az összefonódó, párhuzamos sorsok az *Éjszakai vonat* dramaturgiájában is fon-

tos szerepet töltenek be. A nőről hamar megtudjuk, hogy bár gyászol, mégis vágyik valamiféle kapcsolatra, ezért rendszeresen egy éjszakai vonaton utazik egy másik városban található gyárba, ahol szervezett ismerkedés, táncmulatság zajlik, sőt egy társkereső cégnél is regisztrálva van. Helyét mindaddig mégsem találja a társadalomban, míg össze nem hozza a sors egy férfival, akinek a feleségét gyilkosság miatt halálraítélték. A feleségről kiderül, hogy egy férfi meg akarta erőszakolni, ezért ölte őt meg, és ezzel máris párhuzamba kerül a főszereplő nővel, akivel hasonló erőszakos kísérlet történt az egyik randija után. A feleséget természetesen a nőnek kell kivégeznie, így válik ellenségévé a megözvegyült férfinak, akivel a film végén, ha egy kissé groteszk módon is, de mégis képesek társra lenni egymásban. A karakterek megkérdőjelezhető és furcsa egymásra találása – egyszerre ellenségek, és egymás támogatói, akik megértik a másik veszteségeit – segít kiemelni a film egyik legerősebb gondolatát. Az *Éjszakai vonat* olyan kérdéseket feszeget, mint az igazságszolgáltatás, az igazságtézés, a bosszú, és megbocsájtás csöppet sem fekete-fehéren működő dinamikája, hanem sokkal inkább határokat feszegető, sokszor kényelmetlen és kiismerhetetlen kettőssége.

FEKETE SZÉN, VÉKONY JÉG

Az *Éjszakai vonat* és a *Fekete szén, vékony jég* forgatása között eltelt hét év jelentős változásokat hozhatott Yinan életében, hiszen a film mindenféle értelemben egy új korszakot jelent az életműben. Yinan itt már hátrahagyja a hatodik generációra jellemző dokumentarista stílust, filmje sokkal inkább nevezhető műfaji filmnek, vagy legalábbis egy erős szerzői jeggyel dolgozó, a noir és a bűnügyi filmek eszköztárát magába építő, és több ponton ki is forgató alkotásnak. A *Fekete szén...*-ben is jelen van a társadalomkritika, ám ez kevésbé feltűnően jelenik meg, helyette a történetészmögött bujkál, mint titkos mozgatóerő. A film főszereplője ezúttal egyértelműen a bűnügyi filmek világából ismert archetípus, egy menő, fiatal nyomozó, aki egy nyomozás során elkövetett hibáinak köszönhetően elvesztette állását, egzisztenciáját, elhízott, iszik és egyre csak süllyed lefelé. A férfival oppozícióba állítva jelenik meg a törekeny, szomorú sorsú femme fatale karakter,

akiről a film során kiderül, hogy közvetett módon, de a nyomozó bukását okozta. A nő megözevegyült, szótlan, és titokzatos, mégis sikerül bűvkörébe kerítenie a férfit, amely végül már-már szinte karmikus módon okozza végül az ő vesztét, hiszen a lecsúszott nyomozó szimatot fog, és felgöngyölíti az öt évvel ezelőtti bűntényt, közben pedig rájön, a gyilkos, akit sosem találtak meg, végig a nő volt. A film utolsó jelenetei azt sugallják, hogy a nyomozó most már képes lábra állni, sőt egyfajta megnyugvásig is eljut az épp börtönbe készülő nővel való kapcsolatában. A *Fekete szén, vékony jég* története lassan építkezik, az információk adagolása visszafogott, sok elsőre fel sem tűnő részlet és titok bújik meg háttérben, hiszen a bűntény maga is megoldatlan rejtély a néző és a nyomozó számára egyaránt. A film erős atmoszférateremtését segíti a dokumentarista eszköztől való eltávolodás, és helyettük az érdekes kompozíciók, textúrák, színek, valamint a kínai városképre jellemző neonvilágítás használata, mely kontraszt-

ja a kiüresedett és szürke iparváros látványának. A film a mandzsúriai Harbinban játszódik, mely „a jég városa” néven híressült el, mivel telente az átlaghőmérséklete a mínusz 35 fokot is elérheti. Szénbányák és szibériai hideg, innen tehát a cím. A *Fekete szén, vékony jég* egy megbomlott világot mutat be, de épp csak annyira stilizál, hogy a rideg valóság, a kegyetlen gyilkosságok, az emberi testrészek abszurd humorral ábrázolt felbukása nyomasztóan és egyszerre felkavaróan feszült hangulatot teremtsen.

A VADLIBA-TÓ

Diao Yinan eddig elkészült négy filmjével kapcsolatban talán az egyik legérdekesebb jelenség, hogy stílusa úgy fejlődik folyamatosan filmről filmre, hogy közben a már első filmjében felsorakoztatott, őt legjobban érdeklő témákat mindvégig magával hordozza, és teszi mindezt úgy, hogy közben egyre közelebb kerül hozzájuk. Legújabb filmjében a központi szerep nem a rendőrségé, hanem egészen az alvilágig kalauzol el minket, egy véletlenül bajba került gengsztert téve meg fő-

„Két hasonló életút találkozik”

(*Fekete szén, vékony jég*
– Fan Liao és Guey Lunmei)

szereplővé. Yinan mindig is a társadalom deviáns, kirekesztett alakjai érdekelték, akik mégis valahol a jó és rossz határán mozognak, és hiába követnek el elítélendő bűnöket, bűnösségük mégis megkérdőjelezhető, hiszen hibájuk eredendően az emberi esendőség, és sokszor a nagyobb hatalmaknak való kiszolgáltatottság eredménye. A *Vadliba-tó* főhőséről kiderül, hogy van egy felesége és egy gyereke, akiket már öt éve nem látott, a családi felelőssége alól kibújva inkább egy bűnbandába menekült. A férfi egy teljesen banális okból kifolyólag, a bandán belül kitört rivalizálás miatt, egy motorbicikli lopó verseny közben keveredik bajba, amikor véletlenül lelő két rendőrt. Nyomozás indul ellene, vérdíjat tűznek ki a fejére. A férfi tudja, hogy a közelgő halálát nem kerülheti el, és ez a végzetes helyzetben kénytelen átértékelni eddigi életét. Úgy dönt, megrendezi saját elfogását, hogy ezáltal felesége és gyermeke juthasson hozzá a fejére kitűzött vérdíjra, így a férfi mégiscsak képes lenne valami jót hátra hagyni, és elnyerheti a megváltást.

A film Yinan előző alkotásához hasonlóan egy rendkívül atmoszferikus neo noir, lassú, kiszámított kameramozgások és hosszú beállítások váltják a felfokozott és feszült, néha 90-es évek akciófilmjeire jellemző harci és

üldözés jeleneteket. A film operatőre Dong Jingsong, aki már csak azért is említésre méltó, mert Yinan összes filmjét ő fényképezte, a rendező szerint rendkívül jól megértik egymást, és hasonló esztétikai elveket követnek. A neonfények és a különböző erős színek, például a rózsaszín, vagy sárga, erőteljes használata a *Vadliba-tó* esetében is meghatározó, mindez kiegészül azzal, hogy az éjszakai jelenetek vannak túlsúlyban. A film főszereplője a halálának megfelelő pillanatára várva rejtőzködik, menekül, így az éjszaka, mint az akció legfőbb közege teljesen hitelesen hat. A menekülő és az üldözők vadászatához hasonlító dinamikája a film egyik legkatartikusabb jelenetében éri el csúcspontját, melyet Boney M. „Rasputin” című slágere kísér. Egy köztéren tancoló tömeget látunk, ami megszokott kínai elfoglaltság, bárki csatlakozhat, hiszen csak egy ott betanított egyszerű koreográfiát kell követni. A jelenet lassú kameramozgással indul, a főszereplő nőt követve, majd szinte észrevétlenül csap át egy felfokozott, intenzív fegyveres összecsapásba. A férfi, akit a rendőrségen kívül a gengszterek is üldöznek, végül egy prostituált lány személyében lel segítőre, akit ugyanaz a színész nő játszik, akit a *Fekete szén,*

„Kénytelen átértékelni az életét”
(A *Vadliba-tó* – Guey Lunmei)

vékony jég femme fatale karakterében már megismerehettünk. Yinan nem bontja ki a szerelmi szálat, a két szereplő vonzódik ugyan

egymáshoz, de a cél, a vérdíj eljuttatása a férfi feleséghez mégis megfélekezíti a szenvedélyt. Két elátkozott sorsú, kilátástalan helyzetű ember fog össze egy jó cél érdekében, hogy végül feloldozást nyerhessek. A *Fekete jég...-ből* már ismert abszurd humor a *Vadliba-tó*ban is üdítően hat. Yinan képes beszívároztatni a hétköznapi banalitást a véresen komoly harci jelenetek kellős közepébe is. A kínai társadalom kritikája továbbra is erőteljes, és többször is megvillan a neonfényvel átítatott stilizált noir felszíne alatt.

Diao Yinan a mai kínai filmgyártás egyik legérdekesebb alkotója, kevés olyan rendezőt lehetne felsorolni, aki hozzá hasonló kifinomultsággal keveri a műfaji filmes megoldásokat és az erős szerzői hozzáállást. A rendező egy vele készült interjú során be is vallotta: sokat foglalkoztatja az a kérdés, hogy hogyan lehet olyan filmet készíteni, ami valahol Hitchcock és Hou Hsiao-Hsien művészetek között foglal helyet. Filmjeit elnézve ez egyáltalán nem tűnik lehetetlen feladatnak, és mindenképpen érdemes figyelemmel követni az életmű folytatását. •